

Guia

per a l'atenció en

Punts Lila

Propostes teoricopràctiques per a l'exercici del rol d'intervenció i abordatge de converses complexes

Coordinació de l'elaboració de la guia:

Unitat d'Igualtat de la Universitat de Barcelona (UB)

Autoria: La Biscuit (<https://www.labiscuit.com>)

Equip tècnic: Clàudia Guillem, Clara Esteve, Grecia Guzmán

Agraïments: a Júlia Villier i Margarida Pla per la lectura crítica de la guia.

Coordinació dels tallers que han inspirat l'elaboració de la guia:

Núria Sara Miras Boronat (professora agregada del Departament de Filosofia de la UB)

Núria Ferran Ferrer (professora agregada de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la UB)

Sandra Periago Estornell (tècnica d'igualtat de la UB)

Gaizkane Apodaka Aparicio (becària de la Unitat d'Igualtat de la UB)

Magalí Garell Ferrando (becària de la Unitat d'Igualtat de la UB)

Sheila Escobar Peregrina (becària de la Unitat d'Igualtat de la UB)

Isabel Vives Bauzà (becària de la Unitat d'Igualtat de la UB)

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	4
INTRODUCCIÓ	7
QUÈ ÉS UN PUNT LILA?	7
MUNTAR L'ESPAI	8
SITUACIONS POSSIBLES	8
PROPOSTES PER A L'ACTUACIÓ	10
LA CONVERSA COMPLEXA EN UN PUNT LILA: FACILITAR ENTORNS DE RECONeixEMENT, ESCOLTA I ACOMPANYAMENT	12
1. LA IMPORTÀNCIA DEL CONTEXT	13
2. TENIR CURA DEL COS	14
3. SOSTENIR LES EMOCIONS	14
4. LA MANERA DE COMUNICAR-NOS IMPORTA	16
5. RECONÈIXER I POTENCIAR L'AGÈNCIA	18
RESUM PRÀCTIC I ACTIVITAT PER A L'APRENTATGE	19
REFLEXIONS FINALS	21
ANNEX 1. ALGUNS CONCEPTES CLAU	22
ANNEX 2. ESQUEMA DEL PROCEDIMENT DEL PROTOCOL DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA PER A LA PREVENCIÓ, LA DETECCIÓ I L'ACTUACIÓ CONTRA LES SITUACIONS D'ASSETJAMENT SEXUAL O PER RAÓ DE SEXE, IDENTITAT DE GÈNERE O D'ORIENTACIÓ SEXUAL, I ALTRES CONDUCTES MASCLISTES I LGTBIQ+ FÒBIQUES	23
ANNEX 3. SÍNTESE DE GUIES I BIBLIOGRAFIA CONSULTADES	24

PRESENTACIÓ

Al llarg del temps, els moviments feministes han promogut una agenda de gènere en què l'abordatge de les violències masclistes i les agressions sexuals han de ser una prioritat tant per a la societat civil com per a les institucions i les polítiques públiques. Actualment som en un moment de múltiples debats, dins i fora dels moviments feministes, al voltant de l'assetjament, la victimització-agència i les conseqüències punitives o no cap als agressors. D'una banda, s'ha aconseguit i promogut cada cop amb més força el reconeixement de les violències masclistes en diferents entorns. De l'altra, han emergit debats sobre l'actuació davant d'aquest reconeixement, en què els postulats de la justícia restaurativa i la justícia punitiva entren en diàleg i contradicció constants.

En aquest context, els punts lila són, des de la nostra perspectiva, una de les respostes en construcció, que es basa en el reconeixement, l'escolta i l'acompanyament de qui ha viscut una agressió sexista. Aquest procés de construcció de respostes ha tingut repercussió, entre d'altres, en l'àmbit universitari.

La Universitat de Barcelona, des de la Unitat d'Igualtat i en col·laboració amb l'Institut de Desenvolupament Professional (IDP-ICE), facilita dins del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere una oferta formativa sobre violències masclistes adreçada als diferents col·lectius que conformen la universitat. En el marc d'aquesta oferta, s'han dut a terme en diferents facultats de la Universitat de Barcelona tallers de formació per a l'atenció en els punts lila de les facultats i les festes universitàries; hi han assistit més de cent persones vinculades a la comunitat universitària, majoritàriament estudiants que tenen la intenció de participar en un punt lila. En aquests tallers es construeixen i treballen diverses situacions o casos a partir de diferents criteris per permetre la simulació i la reflexió col·lectiva. En termes generals, es busca donar resposta a preguntes com ara: què és un punt lila?, quines eines són necessàries per atendre les persones que hi acudeixen?, com cal abordar algunes de les situacions que es poden presentar?

Els tallers han estat dinamitzats per Clara Esteve i Clàudia Guillem, de La Biscuit, una organització amb més de quinze anys de recorregut que dissenya i acompanya processos de desenvolupament i transformació de la pràctica del rol professional en la intervenció social i l'atenció a la persona. Sobre la base d'aquesta trajectòria acompanyant diferents processos, equips i organitzacions, l'any 2017 van crear la metodologia SAM (*Scene Analysis Methodology*), que parteix de la generació d'un espai de simulació i aprenentatge mitjançant la posada en pràctica, l'observació i l'anàlisi de diferents rols per afavorir el desenvolupament de competències en situacions complexes. La metodologia s'ha posat en pràctica en contextos d'aprenentatge de diferents col·lectius professionals dedicats a l'atenció (en els àmbits sanitari, jurídic, dels serveis socials, etc.) i ha permès espais de pràctica segurs perquè aquests col·lectius desenvolupin les seves habilitats i competències d'intervenció: comunicació, habilitats relacionals i dialògiques, acompanyament emocional, així com l'atenció centrada en la persona. La metodologia SAM facilita la feina amb el que expressem tant verbalment com no verbalment; permet de treballar la conversa no només des del mateix contingut de la conversa, sinó també des d'elements com ara l'espai, la distància, la veu i el cos. En definitiva, es considera una metodologia molt útil per al desenvolupament i la pràctica d'habilitats necessàries per a la intervenció i l'abordatge de situacions i converses complexes en què, sovint, els protocols són insuficients per als professionals i les professionals que les han d'afrontar.

Aquesta guia sorgeix de la necessitat de plasmar els aprenentatges compartits en les diferents edicions dels tallers esmentats, els quals inclouen una part conceptual i una part pràctica. Primer s'explica què és un punt lila: un espai d'informació, identificació, visibilització, acompanyament i actuació contra les violències masclistes envers les dones i persones del col·lectiu LGBTQ+.¹ I després es posa en marxa la metodologia SAM en tres fases principals:

- 1.** En petits grups es defineix la situació o cas que cadascú vol treballar a partir de diferents criteris (p. ex., context, interlocutores i interlocutors, objectius, rols, espai, entre d'altres), ubicats en un punt lila. Per exemple, cada grup especifica si la situació fictícia ocorre en un espai públic o privat, si qui agredeix és una persona coneguda o desconeguda, si la persona que s'acosta a sol·licitar ajuda o informació ve sola o acompanyada, etc. Aquests criteris s'han construït al llarg dels tallers. No són exhaustius, però sí que són representatius de les situacions que es poden presentar en un context com el del punt lila. Els criteris, de fet, han estat font d'aprenentatge per si mateixos i han dotat les escenes d'autoreflexió.
- 2.** Dins de cada grup es reparteixen els rols i durant uns minuts representen la situació que han construït (la *performance*) davant de la resta d'assistents. El fet d'haver construït en grup cada situació a partir dels criteris esmentats anteriorment, facilita que interpretin els diferents rols de manera espontània. Quan les persones que hi participen entren en el seu rol, posen les seves competències al servei de la conversa des de l'inici de l'escena, i generen així les respostes més properes a l'autenticitat de l'acció i la situació simulada. Així doncs, una de les característiques principals de la preparació i la representació posterior de l'escena és l'absència de guió i el treball basat en la improvisació, que fa aparèixer les competències de cada participant de manera espontània.
- 3.** Després de la representació o *performance*, la situació s'analitza de manera col·lectiva: primer intervenen les persones que han participat en la simulació; després, les que observen (la resta del grup); i, finalment, les persones expertes (l'equip que dinamitza les formacions) intercanvien comentaris o dubtes a partir del que han observat. Aquest *feedback* és el que permet fixar la transferència de coneixement i competències.

A diferència del que ocorre amb la metodologia del teatre social, en què la situació simulada se suposa transformadora per si mateixa, en la metodologia SAM són l'observació, la reflexió i l'anàlisi posterior el que ajuda a desenvolupar les competències vinculades a les àrees de desenvolupament. En aquest sentit podríem dir que s'acosta més al sociodrama, que consisteix en la representació, en un espai físic, d'algun fet o situació de la vida real duta a terme per un públic involucrat que, alhora, participa posteriorment analitzant la situació amb més profunditat. Així, la metodologia SAM permet, d'una banda, posar en pràctica i millorar diferents habilitats relacionades amb la intervenció en els punts lila amb casos o víctimes; i, de l'altra, tenir més certesa empàtica atès que es practica el rol de la persona que hi acudeix per demanar suport. Alhora, això permet la transmissió de coneixements a través de la pràctica (incloent-hi la possibilitat d'equivocar-se) i l'anàlisi corresponent per a l'adquisició o millora competencial. Es tracta d'un

¹ | Font: DAE – Dones amb empena. *Punts Liles* [en línia].

«espai laboratori» on és possible entrenar o assajar sense riscos diferents situacions, i comptar amb acompanyament expert i entre iguals.

En definitiva, a través d'aquestes fases la metodologia SAM permet treballar competències associades a l'atenció en els punts lila perquè l'alumnat i la comunitat universitària puguin conèixer, abordar i avaluar situacions diferents.

Si bé hi ha formacions o capacitacions relacionades amb l'abordatge de les violències masclistes, la particularitat de l'enfocament d'aquests tallers és que permet la transferència de coneixement des de la pràctica i la trobada dels recursos personals que apareixen durant la *performance*. D'aquesta manera, tant els tallers de formació com aquesta guia pretenen complementar els múltiples esforços duts a terme en l'abordatge de les violències masclistes, particularment en els punts lila, i sistematitzar les experiències compartides. La intenció no és generar un protocol especialitzat per a l'atenció de les violències masclistes (com ja existeix en el cas de la Universitat de Barcelona [2022], entre altres institucions), sinó aportar una proposta de marcs teoricopràctics per actuar davant les demandes de suport que es poden presentar en els punts lila en diferents entorns (p. ex., en festes o altres espais d'oci, o a les mateixes universitats). Dit d'una altra manera, aquesta guia busca contribuir a la reflexió i l'actuació en la pràctica del rol de qui intervé en un punt lila.

Hem organitzat la guia en quatre seccions:

- 1.** La introducció, que permet definir el context dels tallers. S'hi explica què són, com són i on poden trobar-se els punts lila, així com algunes característiques generals de les situacions que es poden presentar (i que hem desenvolupat a partir dels criteris de la metodologia SAM esmentada anteriorment).
- 2.** Una sèrie de propostes teoricopràctiques per a l'actuació, que conformen el nucli de la nostra metodologia i proposta d'intervenció, i que s'han desenvolupat no només a partir de l'experiència compartida als tallers, sinó també prenent en consideració diferents marcs teòrics vinculats a la intervenció i investigació social, incloent-hi estudis especialitzats en atenció a víctimes de violències masclistes.
- 3.** Un resum i un suggeriment d'exercici per a la reflexió pràctica, elaborats a partir de situacions possibles construïdes i simulades al llarg dels tallers.
- 4.** I, finalment, unes reflexions finals com a conclusions, en què recollim la importància dels punts lila i la necessitat d'ampliar l'oferta formativa.

Així mateix, també incloem diversos annexos, d'una banda, amb un petit glossari, que conté alguns conceptes clau relacionats amb l'actuació en els punts liles (annex 1) i, de l'altra, la síntesi de guies i bibliografia consultades (annex 3).

INTRODUCCIÓ

QUÈ ÉS UN PUNT LILA?

El punt lila és un espai d'informació, identificació, visibilització, acompanyament i actuació contra les violències masclistes cap a dones i persones del col·lectiu LGBTIQ+. Si bé estan enfocats en aquestes violències, també són espais on es poden rebre demandes de suport per violències d'un altre tipus (p. ex., racistes) o agressions vinculades a delictes d'odi. Tot i que és un espai de referència pensat per actuar en entorns d'oci i festes a l'espai públic, els punts lila poden ser també en altres llocs (p. ex., universitats). Tenen una funció pedagògica, en el sentit que busquen prevenir i orientar davant de les violències masclistes. El punt lila és un espai físic que ha de ser fàcil de localitzar; és un punt de seguretat al qual les persones es poden apropar en el cas de viure una agressió sexista.² També pot passar que les persones que s'hi acostin no siguin les agredides, sinó les que han presenciat una agressió, o fins i tot les persones agressores.

Entre les seves principals funcions hi ha les següents:³

- **Informar i sensibilitzar en el punt d'atenció i entrada de casos.**
- **Detectar i atendre les peticions, i intervenir-hi.**
- **Contenir emocionalment, acompanyar i assessorar la persona agredida.**
- **Activar, si cal, els serveis d'emergències i cossos de seguretat.**
- **Coordinar i derivar els recursos de la xarxa d'atenció en funció dels protocols municipals, comarcals o de la institució corresponent.**

Els punts lila sorgeixen del reconeixement de les violències masclistes com una qüestió estructural producte del sistema patriarcal; i, per això mateix, de la necessitat de generar espais més segurs, sobretot públics. Dit d'una altra manera, sorgeixen del reconeixement de la cultura sexista i de les desigualtats de gènere, i de la necessitat de protegir-nos davant de les violències que es poden presentar en llocs que freqüentem quotidianament, generalment de lleure.

Les desigualtats de gènere han estat àmpliament analitzades i denunciades pels moviments feministes al llarg del temps i en diferents contextos socioculturals, i també amb matisos diferents. Tal com s'ha explicat des de perspectives interseccionals, el patriarcat no té un component únicament sexista o de gènere, sinó que es retroalimenta d'altres sistemes socials que generen desigualtat i altres formes de violència tant estructural com quotidiana, com ara el racisme, el capacitisme o el classisme.

2 | Definicions adaptades de Gómez Rodríguez, Raquel (2019).

3 | Font: DAE – Dones amb empenta. *Punts Liles* [en línia].

MUNTAR L'ESPAI

Generalment, un punt lila és un estand on hi ha dues o tres persones de forma permanent. Això no obstant, en el cas d'espais d'oci, és convenient que, d'una banda, hi hagi dues persones més amb una posició itinerant en l'espai i, de l'altra, que totes les persones que participen en l'organització de l'esdeveniment o la festa puguin redirigir de forma adequada la demanda de suport al punt lila.

L'estand compta amb mobiliari (taula, cadires), materials informatius (díptics) i altres coses bàsiques, com ara aigua i gots. S'ha de situar en un lloc fix visible, fàcil d'ubicar i on sigui fàcil accedir-hi (és important que se sàpiga on és; comptar amb senyalització i rampes per facilitar-ne l'accessibilitat; i, en cas que hi hagi mapes, cal assenyalar-ne la ubicació i utilitzar la megafonia com a eina per anunciar l'existència i la posició del punt lila). Segons l'esdeveniment o lloc on es munta, és important que sigui en un lloc de pas, però a la vegada no gaire sorollós (per evitar interferències en el moment de rebre algú).

SITUACIONS POSSIBLES⁴

Les agressions masclistes no són formes de violència que tenen lloc de manera aïllada o puntual. Són formes de violència sistemàtica i estructural. És a dir, estan relacionades amb una determinada organització social i una cultura sexista arrelades en patrons discriminatoris que han de ser transformades.⁵ Pel fet de ser sistemàtiques i estructurals, poden tenir lloc en espais i circumstàncies molt diverses.

Les situacions i les demandes de suport poden ser diferents en funció del lloc o l'entorn (on va passar?), de qui és la persona agressora (per qui?), de les circumstàncies (com?) i del moment de l'agressió o de la seva denúncia (quan?). Les situacions poden variar pel que fa a la gravetat i complexitat. A continuació, descrivim algunes característiques generals a partir dels criteris de construcció de situacions complexes (en aquest cas vinculades a la violència masclista) que hem desenvolupat als tallers.

4 | En aquesta guia ens centrem en les situacions d'atenció a casos o víctimes, i deixem de banda la important tasca dels punts liles a nivell més informatiu, divulgatiu, de sensibilització, etc.

5 | Font: Adaptació pròpia a partir de la Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre.

QUI?:

En general, la persona que s'acosta al punt lila és qui ha viscut directament l'agressió. De vegades pot venir acompanyada i d'altres sola. També pot passar que s'hi acosti una persona que no ha rebut cap agressió, però que n'ha presenciat una. També s'hi pot acostar la persona agressora.

ON?:

Les agressions masclistes poden passar tant en l'**espai públic** i entorns d'oci com en l'**espai privat** i entorns de treball o estudi. Fins i tot poden passar a l'espai cibernètic, és a dir, en un entorn **digital**, a través de xarxes socials, correu electrònic, etc.

PER QUI?:

Tot i que les agressions masclistes poden procedir tant de **persones conegudes** com desconegudes, és força habitual que l'agressió vingui de persones conegudes o de l'entorn proper. De vegades, es dona entre «iguals» i, en d'altres, es produeix entre **persones amb un marcat desequilibri de poder**.

COM?:

Les agressions poden ocórrer en circumstàncies molt diverses. En contextos de festa és comú que es donin sota l'efecte de substàncies químiques (com ara alcohol o altres drogues). Aquestes situacions es coneixen com a «vulnerabilitat química», ja que les persones agredides no estan en condicions per atorgar un consentiment vàlid. En entorns més privats, també es poden donar pautes d'intimidació per evitar que es conegui aquesta situació. Així mateix, pot ser que l'agressió hagi passat de manera **puntual**, o bé que sigui una agressió **recurrent**.

QUAN?:

A més de l'anterior, és important tenir en compte que la persona interessada es pot acostar al punt lila immediatament després de l'agressió, o bé al cap d'un temps.

Tenir en compte aquests criteris ens pot ajudar a orientar millor la nostra intervenció, ja que proporcionen un context més gran de l'agressió i permeten anticipar millor els possibles estats emocionals de la persona que arriba al punt lila. Això no obstant, es tracta de criteris que **no indiquen un ordre jeràrquic** a l'hora d'intervenir (per exemple, no és menys important una agressió puntual que una de recurrent, ni és més rellevant que la persona vingui immediatament després o passat un temps, tot i que sí que hi ha situacions de més o menys gravetat). Tampoc no es tracta de criteris que s'hagin d'explorar com a «interrogatori»; tal com veurem a les propostes per a l'actuació, és important crear un entorn de confiança per facilitar que la persona expressi la situació i la demanda de suport segons els seus propis ritmes i necessitats.

Vols conèixer algunes definicions al voltant de la violència masclista i les agressions sexuals? A l'annex 1 trobareu alguns conceptes clau.

PROPOSTES PER A L'ACTUACIÓ

En aquest apartat descrivim diferents propostes teòriques i pràctiques que poden ser orientatives per actuar davant d'una demanda de suport o davant d'una sol·licitud d'informació al voltant de les violències masclistes en un punt lila. Aquestes propostes tenen la intenció d'ampliar les possibilitats d'acció de qui intervé perquè pugui actuar de la manera més curosa i respectuosa possible. Dit d'una altra manera, l'objectiu és oferir orientacions per a la pràctica o exercici del rol de qui intervé en el punt lila.

Les propostes han estat construïdes a través de dos elements principals: a) l'experiència compartida en els tallers de formació, i b) el contrast amb diferents marcs teòrics i estudis especialitzats. Entre aquests darrers cal destacar: ⁶

- A. Estudis sobre intervencions psicosocials davant de la violència de gènere, que proporcionen eines per comprendre la importància del context i de les relacions de poder de gènere, per així qüestionar i evitar mites masclistes.**
- B. La psicologia humanista: per tenir en compte la particularitat de cada persona i crear intervencions adaptades a les seves necessitats i que, alhora, permetin potenciar l'agència.**
- C. L'enfocament sistèmic: per entendre la persona també com a part d'un conjunt o xarxa de relacions interpersonals.**
- D. L'enfocament dialògic i la tècnica de l'entrevista qualitativa: per tenir en compte elements bàsics que poden facilitar el desenvolupament d'una conversa complexa.**

Com que s'han construït a partir dels elements descrits anteriorment, es tracta de propostes teoricopràctiques pròpies i de caràcter orientatiu. És a dir, cal considerar-les en relació amb la demanda i el context concret d'actuació, i adaptar-se a cada situació i persona. No pretenen suplir, per exemple, la formació professional en l'atenció a les víctimes o supervivents de la violència masclista, o en determinats enfocaments psicoterapèutics. Més aviat busquen ser un amplificador d'idees i un possibilitador de maneres diferents de posicionar-se i actuar en un punt lila.

6 | Els estudis consultats en l'elaboració d'aquesta guia es recullen a l'annex 3.

RECONÈIXER I POTENCIAR L'AGÈNCIA

O per què és important reconèixer-nos més enllà d'haver estat víctimes d'una agressió masclista

5.

1.

LA IMPORTÀNCIA DEL CONTEXT

O per què és important que la persona sàpiga qui som i què fem aquí

TENIR CURA DEL COS

...des de les necessitats bàsiques fins a mantenir la proximitat adequada per facilitar el diàleg

2.



4.

LA MANERA DE COMUNICAR-NOS IMPORTA

O algunes idees per interactuar de manera verbal i no verbal en una conversa complexa posant la persona al centre

3.

SOSTENIR LES EMOCIONS

...perquè la persona pugui expressar la seva situació i la seva necessitat, o sol·licitar la informació que vulgui, amb seguretat, confiança... i sense judici

LA CONVERSA COMPLEXA EN UN PUNT LILA: FACILITAR ENTORNS DE RECONeixEMENT, ESCOLTA I ACOMPANYAMENT

En aquest context entenem per «conversa complexa» un diàleg entre dues o més persones que està compost per diferents elements la naturalesa dels quals pot generar una sensació d'inseguretat o dificultat per abordar la situació que genera aquesta conversa. Sovint això és el que passa en un punt lila, precisament perquè es donen diàlegs sobre la vivència d'una agressió o violència masclista. Tot i així, encara que es tracti d'una conversa complexa, això no vol dir que sigui impossible de transitar-hi. **Assumir el rol d'intervenció en un punt lila implica l'exercici constant de reconèixer i validar l'experiència, les emocions i els relats de la persona agredida, i alhora la seva pròpia agència per afrontar la situació.** Això implica oferir sosteniment emocional sense intentar donar solucions precipitades, definitives o «per al seu propi bé»; implica abandonar el rol d'«especialista» o d'algú que sap millor que la pròpia persona allò que ha de fer o allò que és més convenient en la seva situació; implica explorar la situació a través de les preguntes pertinents, i evitar que se senti interrogada. En altres paraules, implica acompanyar la construcció de significats i respostes al voltant de la pròpia experiència, en lloc d'imposar els significats propis.

Com assenyalen teòrics i professionals de l'enfocament del diàleg obert (*open dialogue*), en un vincle basat en el dialogisme (l'expressió d'idees i sentiments a través del diàleg) és imprescindible reconèixer que la vida sempre és relacional i, alhora, les persones sempre són diferents les unes de les altres: «Necessitem reconèixer i acceptar l'altre, respectar la seva alteritat incondicionalment» (Seikkula i Arnkil, 2019). És a dir, reconèixer la persona amb qui conversem no només com algú amb existència pròpia, independent de mi, sinó posant en valor la seva experiència, les seves veus, els seus diàlegs interns i externs, i els seus coneixements.

En aquest sentit entenem per «agència» **la possibilitat personal de produir efectes** davant de circumstàncies de diferent complexitat, sense deixar de reconèixer i fins i tot actuar cap a la transformació de determinades condicions estructurals de vulnerabilització que hi puguin estar involucrades (Gámez Fuentes, Gómez Nicolau i Maseda García, 2016). En el context d'intervenció en un punt lila, l'agència s'activa des del moment en què la persona s'acosta i pren la paraula davant de situacions que tendeixen a negar-se estructuralment i sistemàticament, com les violències masclistes; en definitiva, a partir de la possibilitat de prendre les pròpies decisions sobre les rutes d'actuació o de resposta davant de la situació.

Una persona en el rol d'atenció ha de reconèixer la persona agredida no només com a víctima, sinó com la que coneix més i millor la situació d'injustícia en què es troba i també què necessita per afrontar-la. És a dir, no com una persona passiva o sense recursos emocionals i psicosocials davant de la seva realitat, sinó com algú que hi respon activament. En això consisteix justament brindar suport o ajuda en un punt lila: reconèixer-la i validar-la, saber escoltar (en cas que sigui aquesta la demanda), sostenir emocionalment i brindar informació sense intentar resoldre la situació de la persona segons les nostres necessitats o criteris personals del que seria millor per a ella. Qui és en el centre del diàleg és la persona, així com les seves necessitats i ritmes.

En aquesta línia, destaquem a continuació cinc marcs interrelacionats d'actuació a partir de diferents qüestions que poden tenir lloc al voltant d'una demanda de suport en un punt lila. Com hem assenyalat anteriorment, els hem construït a partir dels aprenentatges compartits en els tallers de formació i del seu contrast amb diferents marcs teòrics i estudis especialitzats en intervenció davant de la violència de gènere.

1. LA IMPORTÀNCIA DEL CONTEXT

En primer lloc, generar un espai de comoditat i adequat per al sosteniment emocional implica que la persona que s'acosta pugui reconèixer el context en què es troba, és a dir, qui són les persones amb qui està parlant; què és un punt lila; en quin horari està disponible i si hi ha altres serveis o punts lila al voltant; què pot esperar-ne o què se li pot oferir. Per això, una cosa que és important de fer inicialment és presentar-nos (dir el nostre nom i preguntar si vol dir-nos el seu o com podem referir-nos-hi) i explicar-li que un punt lila és un espai d'informació i d'escolta sobre les violències masclistes (ja sigui perquè se n'ha rebut o presenciat una, o pel mer interès de tenir més informació sobre el tema). És important transmetre això des del principi i evitar generar falses expectatives sobre les nostres possibilitats d'actuació (p. ex., el punt lila no és un espai de denúncia legal).

En aquest primer moment també es pot explicar que és un espai on les persones es poden expressar amb garantia de confidencialitat i on poden rebre informació sobre les opcions disponibles per actuar (ja sigui en aquell moment o de cara al futur). Després d'això, podem explorar la demanda concreta de la persona que s'acosta, per exemple, preguntant-li directament si li ve de gust d'explicar-nos què ha passat o si vol rebre alguna informació en particular.

En aquest cas, «expressar-se amb seguretat» implica que qui intervé en el punt lila pugui construir un espai d'escolta lliure de judicis per permetre que la persona expressi allò que consideri necessari o pugui demanar ajuda amb llibertat. Com veurem més endavant, evitar judicis és un dels elements que faciliten l'escolta activa o empàtica (Marcuello García). A més, «expressar-se amb seguretat» en aquest context també implica el compromís d'evitar estereotips masclistes. Sobre això, Eva Gil i Imma Lloret (2007) expliquen que una de les aportacions dels moviments feministes ha estat la de qüestionar diversos mites masclistes que resulten revictimitzants, és a dir, que generen un dany afegit, per exemple, culpabilitzant la persona de la pròpia situació viscuda. Entre aquests mites hi ha el fet que són les dones les principals causants o reproductores de les violències que viuen, ja sigui per la seva vestimenta, la seva aparença, la seva corporalitat o el seu acostament. Si no evitem aquest tipus de mites, més que proporcionar un espai de seguretat, estarem contribuint a fer que la persona se senti culpable de la seva pròpia angoixa i deixi de demanar ajuda, i que, per tant, no trobi reparació per la violència viscuda.

2. TENIR CURA DEL COS

Teòrics de la filosofia i psicologia humanista, com ara Abraham Maslow (1991), han explicat com les persones tenim necessitats de diferents nivells que cal satisfer de manera progressiva. És a dir, per poder cobrir-ne algunes (p. ex., d'autoestima), cal cobrir-ne prèviament d'altres (per exemple, de tipus fisiològic i bàsic). Aquestes últimes són necessitats relacionades amb el cos, o vitals per sobreviure (p. ex., d'alimentació). El que Maslow proposa és assegurar-nos que aquestes necessitats bàsiques estan cobertes per facilitar que també es puguin cobrir altres necessitats. Altres teòrics, com ara Eugene T. Gendlin (2015) o Carl Rogers, han analitzat com el cos té un paper rellevant en els processos tant d'angoixa com de sanació emocional. Amb la seva proposta de l'enfocament centrat en la persona, Rogers (1979) també va estudiar la importància de comprendre des d'on parla la persona amb qui interactuem (p. ex., quin és el seu context sociocultural) per generar un acompanyament personal adequat a les necessitats individuals.

Des de l'enfocament sistèmic i la perspectiva de l'atenció davant de la violència de gènere, la psicòloga Carolina Morales (2012) explica, per exemple, que una agressió sexual genera canvis importants en el cos de l'agredida, ja que és una irrupció en la intimitat i la dignitat. Pot passar que es presentin sensacions d'estranyesa davant de si mateixa o de dissociació i ambivalència respecte al cos (p. ex., sentir que no li pertany o sentir-se «bruta»).

Si bé el punt lila no té l'objectiu de respondre a totes les necessitats bàsiques, ja siguin immediates o perllongades, que pot presentar una persona després de viure una agressió masclista, sí que podem tenir en compte que el fet de viure qualsevol forma de violència genera impactes immediats en el cos i que els espais d'atenció hi han de ser respectuosos. També cal parar esment a com la distància corporal o la relació espacial entre les persones (la proxèmica) i el llenguatge no verbal són importants en el desenvolupament de la conversa. És important, per tant, parar atenció a les distàncies físiques apropiades (la proximitat o llunyania òptima) i en tot cas verbalitzar la demanda de consentiment si considerem necessari acostar-nos (p. ex., vols donar-me la mà? O, necessites una abraçada?).

Així doncs, en una intervenció com la que fem al punt lila és important començar per assegurar-nos si la persona té, per exemple, set, calor o fred, i poder oferir-li el que correspongui (aigua, una cadira, un lloc o espai on se senti còmoda per parlar, fins i tot si és lluny de l'estand). Aquesta és una de les primeres coses que podem explorar i oferir quan algú s'acosta a demanar suport.

3. SOSTENIR LES EMOCIONS

Relacionat amb el que s'ha dit anteriorment, és important considerar que no hi ha reaccions o respostes predeterminades per part de qui viu una violència masclista, particularment de tipus sexual. Per contra, les emocions que venen a continuació poden ser molt diverses i contradictòries, i aparèixer en conjunt o de manera gradual. Tot i que les persones agredides sovint poden presentar quadres ansiosos, no hi ha una mateixa manera de respondre, ni d'experimentar, ni d'expressar els efectes d'aquestes formes de violència. Això depèn, en gran mesura, del context on es produeix l'agressió. Per exemple, de vegades, quan les dones han experimentat diferents

formes de violència de gènere al llarg de la vida, això contribueix a fer que les violències recents siguin relativitzades o prioritzades segons criteris de «gravetat». També pot passar que viure una agressió sexual recent desencadeni records traumàtics d'agressions passades, i això augmenti la càrrega emocional.

Un altre exemple és que, quan l'agressor és una figura d'autoritat o exerceix un rol de cura o de protecció, es poden presentar emocions ambivalents (entre la por, la ràbia o el rebuig i la culpa per sentir-se així davant d'algú a qui s'ha de tenir respecte, o a qui s'admira o a qui es té afecte o agraïment). Davant d'això pot passar que es faci malbé no només la integritat personal, sinó que minvi el sentit de seguretat que es tenia amb persones o entorns coneguts. De la mateixa manera, si la persona agressora és desconeguda, també es pot produir o incrementar la sensació de vulnerabilitat en espais que no es vivien d'aquesta manera. En tot cas, això pot conviure amb diferents negociacions de la persona agredida amb la persona agressora, o amb els espais on passa l'agressió, que, més que validar la violència viscuda, poden ser importants per procurar la pròpia supervivència física i psicològica (Gumes i Pacheco, 2023).

Les emocions i negociacions també poden combinar-se amb la sensació de sorpresa, cosa que també es manifesta quan els estereotips socials respecte al desig contribueixen a viure una agressió sexual com a inesperada (per exemple, cap a dones grans o cap a persones amb diversitat funcional, perquè socialment es creu erròniament que no són població objectiu d'aquest tipus d'agressions).

És important tenir en compte tota aquesta complexitat per procurar un espai emocionalment segur en cas que una persona agredida s'acosti al punt lila. És a dir, per crear un espai on pugui expressar amb honestedat allò que està sentint, encara que es tracti d'emocions contradictòries, ambivalents o molt diverses. Aquest és precisament un espai on la persona ha de trobar sosteniment emocional, un espai on les persones que intervenen puguin escoltar i mantenir la conversa sense prioritzar les seves pròpies emocions ni els seus propis judicis de valor sobre allò que expressa o sent l'altra persona. Això, alhora, implica una obertura a rebre qualsevol emoció que la persona exterioritzi, amb la consciència que no hi ha maneres correctes ni incorrectes de sentir-se: si la persona expressa ràbia, cal escoltar-la; si expressa tristesa, cal seguir els seus propis ritmes o maneres de sentir i viure el que està passant; si expressa reconeixement, estima o negociació amb la persona agressora, cal rebre això de manera igualment vàlida.

El sosteniment emocional és una altra de les característiques de l'escolta empàtica, que en aquest cas implica introduir en les converses complexes dels punts lila l'escolta, l'empatia i l'acceptació; és a dir, escoltar intentant apreciar el marc de referència de la persona. A més, en general, en intervencions davant de violències masclistes, és important considerar que, si la persona agredida rep suport, reconeixement, credibilitat i solidaritat (en lloc de desqualificació, minimització o posada en dubte del seu relat o les seves emocions), la gravetat dels efectes de la violència viscuda disminueix i es faciliten els processos d'empoderament. Com assenyala Carolina Morales (2012):

Un component de la resposta efectiva en matèria de protecció dels drets de les víctimes té a veure amb la correspondència amb les necessitats i les demandes d'elles mateixes i que permeti superar el silenci, la vergonya i l'autoinculpació, com a efectes principals de la violència sexual.

4. LA MANERA DE COMUNICAR-NOS IMPORTA

En l'ampli espectre de la interacció humana tenim dues maneres principals de comunicar-nos que no són independents l'una de l'altra, sinó que es retroalimenten: el llenguatge verbal i el no verbal (Miguel Aguado i Nevares Heredia, 1995). El llenguatge verbal té a veure amb la manera com ens expressem amb paraules. En aquest cas, fa referència, per exemple, al tipus de preguntes que fem (què i com preguntem?), així com a les respostes que donem. Per la seva banda, el llenguatge no verbal té a veure amb les postures corporals que adoptem, la proximitat física, les mirades, els gestos, la veu, la respiració i tot allò que transmetem a través d'això.

Tant el llenguatge verbal com el no verbal influeixen en el desenvolupament d'una conversa complexa. Com a persones que intervenen en el punt lila, necessitem saber escoltar utilitzant tots els sentits; posar atenció als detalls; comprendre conductes no verbals; ser reflexives i flexibles per respectar els ritmes, formes i necessitats de la persona que fa una demanda de suport.⁷ De vegades els relats que emergeixen ens poden semblar caòtics o desordenats, i en l'exercici d'aquest rol cal respectar aquesta forma de comunicació i, alhora, respondre amb maneres que transmetin estructura i calma. Per això podem, per exemple, fer preguntes separant temes, o podem tenir en compte eines de la tècnica de generar un eco, com ara repetir frases que ens ha dit la persona, tal com les hem enteses, perquè sàpiga que estem seguint, comprenent i validant el seu relat.

A través de l'intercanvi de preguntes i respostes s'aconsegueix una comunicació i la construcció conjunta de significats respecte a un tema (Janesick, 1998); és a dir, es produeix un marc de sentit, comprensió i possible acció sobre la situació abordada. La manera com preguntem i responem influeix en la forma en què permetem que la persona s'expressi. Per això és important anar reflexionant en el transcurs de la conversa sobre què volem explorar i amb quina finalitat, abans d'afanyar-nos amb preguntes que, lluny de correspondre's amb la necessitat de la persona, la puguin fer sentir com si es trobés en un interrogatori. Cal considerar que es desenvolupen dues converses complexes alhora: la que mantenim amb la persona i la que mantenim internament (amb nosaltres); és important anar dissenyant el curs del diàleg sense desviar la nostra atenció ni la nostra escolta. Per posar alguns exemples pràctics, cal fer una única pregunta o comentari alhora, i donar temps que la persona respongui si així ho considera, tot i que això impliqui sostenir els silencis. Encara que la incomoditat o la intenció de solucionar el més aviat possible la situació ens pugui portar a parlar massa o a donar respostes precipitades, cal reconèixer que els silencis són una oportunitat perquè la persona processï la informació que està rebent, així com la demanda de suport que vol fer.

A banda de tenir en compte aquestes qüestions (què vull saber?, què vol compartir la persona? i com permeto que emergeixi el relat?), podem fixar-nos en alguns aspectes formals sobre la realització d'entrevistes (Morga Rodríguez, 2012) per estructurar-nos nosaltres en el moment de rebre la demanda de suport de la persona. Cal recordar, per exemple, que les entrevistes tenen diferents etapes: inici, desenvolupament i tancament (Colín, 2009). La primera fa referència a la salutació i la presentació; la segona és quan s'intercanvia la majoria de la informació; i la tercera consisteix a consolidar les etapes anteriors i a acomiadar-se.

7 | Adaptat d'algunes pautes per fer entrevistes amb enfocament qualitatiu, tal com es descriuen a Hernández Sampieri, Fernández Collado i Baptista Lucía (2010).

Les entrevistes amb enfocament qualitatiu (Pla, 2023; Robles-Silva, 2012), el sentit del qual és la relació amb l'altra persona i on s'explora l'experiència mitjançant aproximacions més íntimes, obertes i flexibles —en contrast amb les entrevistes d'enfocament quantitatiu, que exploren dades freqüencials a través de qüestionaris—, no només tenen diferents etapes, sinó que poden contenir preguntes de diferent tipus. A vegades serà convenient fer preguntes obertes o en què s'obre la possibilitat que la persona respongui àmpliament (p. ex., què va passar?, com et sents?); i a vegades serà més convenient fer preguntes tancades, en què donem la possibilitat de respondre de manera més breu o, fins i tot, amb monosíl·labs com ara «sí» o «no» (p. ex., vols explicar-me què va passar?, et sents còmoda per parlar aquí?). A partir d'això, podem continuar explorant a poc a poc la situació. En tot cas, cal evitar no titubegar gaire perquè, si no, transmetem inseguretat o incomoditat en lloc de suport.

Tot això també implica que, com a persones escoltadores, aconseguim abaixar el volum de la nostra pròpia càrrega emocional i sostenir la incertesa. En aquest sentit, un marc teòric i pràctic que pot ampliar les eines per a la comunicació és el de l'escolta empàtica, una tècnica basada en els treballs del psicoterapeuta Carl Rogers que ajuda a preparar una persona receptora per escoltar la interlocutora mostrant interès i disponibilitat cap al seu relat i experiència (Estanqueiro, 2006).

L'escolta empàtica significa no només «sentir», sinó escoltar i entendre la comunicació des del punt de vista de qui parla. Es tracta d'una escolta que no és directiva, sinó que accepta l'alteritat i, en aquest cas, es concentra a generar l'espai de confiança essencial perquè qui s'acosta al punt lila se senti amb la possibilitat d'expressar-se en un entorn segur. En permetre que aquestes converses emergeixin, l'escolta i el suport emocional són eines que formen part de la prevenció i el treball per erradicar les violències masclistes.

L'escolta empàtica és una forma d'escolta total que implica no només la disposició psicològica, sinó tot el cos, i expressar des d'aquí a l'altra persona que se l'escolta atentament. Per exemple, donar poques respostes verbals o, en tot cas, breus en seguir el seu relat («ja ho veig», «això mateix»); o emfatitzant allò que diem amb respostes no verbals, com ara assentir amb el cap, mantenir el contacte visual, buscar la sintonia en el ritme o el to de veu i mantenir una distància física apropiada. Per contra, hi ha elements que dificulten l'escolta empàtica com ara la distracció, no mirar la persona, interrompre-la, jutjar-la, oferir solucions de manera precipitada o minimitzar el que sent l'altra persona (Hernando Gómez, Aguaded Gómez i Pérez Rodríguez, 2011; Marcuello García).

En les interaccions quotidianes duem a terme aquestes accions sense adonar-nos-en, però a l'hora d'actuar davant de situacions emocionalment delicades o complexes és important tenir en compte la nostra oralitat i corporalitat per transmetre confiança i seguretat a la persona, en lloc d'angoixa.

Finalment, també és important tenir en compte que, en el context dels punts lila, de vegades les persones que s'acosten demanant suport o informació poden fer-ho en companyia d'una altra persona. Això tant pot facilitar la conversa com fer-la més complexa, per la qual cosa implica una estratègia comunicativa diferent. Comporta incloure l'acompanyant en la interacció, però alhora mantenir la persona que fa la demanda al centre de la conversa (també a través del nostre llenguatge verbal i no verbal, o posant atenció en qüestions com ara a qui ens adrecem quan fem alguna pregunta). Des d'un punt de vista sistèmic, aquesta mateixa situació també ens pot donar informació sobre la possible xarxa de suports de la persona. D'altra banda, en alguns casos pot caldre separar la persona i l'acompanyant (sobretot si qui l'acompanya és qui l'agredeix) i fer una intervenció amb cada persona.

5. RECONÈIXER I POTENCIAR L'AGÈNCIA

Com hem explicat a l'inici d'aquest apartat, l'agència és la possibilitat d'exercir accions per modificar determinades circumstàncies de complexitat diversa. Lluny de ser un procés completament individual, és un procés que ocorre com a producte de les relacions interpersonals i de les responsabilitats compartides.⁸ Difícilment una persona reconeix i exerceix la seva pròpia agència sense el reconeixement d'altres persones que la consideren algú amb coneixements sobre si mateixa i amb la possibilitat d'actuar o respondre. Reconèixer les causes estructurals de la violència masclista i el dany cap a una persona agredida no ha de portar a considerar-la impossibilitada per respondre-hi i actuar, o per buscar-ne una reparació.

Per això, el rol de qui intervé en un punt lila té a veure amb diverses qüestions. D'una banda, implica reconèixer la violència viscuda i les condicions estructurals que la generen; i, alhora, expandir les possibilitats de la persona d'actuar segons les seves pròpies necessitats, ritmes i interessos. Això es pot fer donant informació sobre les opcions disponibles perquè decideixi ella mateixa; acompanyant l'organització i la construcció del relat sobre la seva pròpia experiència; validant les seves emocions, encara que siguin caòtiques, contradictòries, incòmodes, etc.

En altres paraules, el rol de la persona que intervé en un punt lila és flexible i obert, ja que s'ha d'adaptar a la necessitat de la persona que s'hi acostava. El rol pot ser brindar sosteniment emocional i escolta empàtica, o bé simplement oferir una determinada informació, segons allò que demani ella mateixa (en lloc de donar-li consells o dir-li què hauria de fer segons nosaltres). De vegades, les persones que s'acosten al punt lila ho fan des d'una necessitat merament instrumental (de rebre informació sobre les violències masclistes, sobre agressions de determinats tipus o sobre protocols d'actuació o recursos de suport), més que no pas per parlar o buscar una solució concreta.

Des del punt lila no tenim cap fórmula o recepta màgica. Precipitar-nos en les respostes o intentar donar solucions ràpides, més que donar suport pot angoixar encara més la persona, o bé pot mantenir-la en una posició passiva davant de la pròpia situació. És la persona qui sap més sobre si mateixa i sobre la situació que ha viscut, encara que en aquell moment es pugui sentir confosa, insegura o tenir molts dubtes. És important preparar-nos per brindar aquest tipus d'acompanyament i informació i procurar una feina en equip per complementar els coneixements i els recursos d'actuació disponibles.

8 | Adaptat de la definició d'*agència* des de la teorització social, a López i Enrique (2004).

RESUM PRÀCTIC I ACTIVITAT PER A L'APRENTATGE

Resum pràctic de les propostes d'actuació		
Inici	Donar la benvinguda i presentar-se	Per exemple: dir el nostre nom, preguntar si l'altra persona vol dir-nos el seu nom.
	Explorar les necessitats bàsiques immediates	Per exemple: Vols aigua? Vols seure? Necessites més espai?
	Explicar breument què és un punt lila	Per què som aquí? Per a què? Transmetre que és un espai orientat a generar un context segur i confidencial per a l'escolta i on es pot trobar informació.
Desenvolupament	Explorar la situació o necessitat concreta	Per exemple: Et ve de gust explicar-me què ha passat?
	Explorar la situació emocional	Per exemple: Vols compartir amb nosaltres com et sents?
	Construir una relació el més horitzontal possible	Respectar els ritmes i els temps de la persona, així com els silencis. Generar sintonia des del llenguatge verbal i el no verbal.
		Tenir present que el punt lila no és un espai per donar consells.
		No intentar donar solucions ràpides; acompanyar la persona a partir de l'escolta i la informació sense judici, amb respecte cap al relat, amb total privadesa i garantint-ne la confidencialitat.
		Baixar la nostra pròpia càrrega emocional per sostenir les emocions de l'altra persona.
		Tolerar la incertesa i l'ambigüitat.
		Buscar la sintonia en el llenguatge no verbal (ritmes, tons de veu...).
Evitar titubejos per no transmetre inseguretat i seguir un ritme que ens permeti ser presents en la conversa i la interacció.		
Si hi ha una persona que l'acompanya, buscar l'equilibri entre reconèixer-la i alhora adreçar-nos cap a la persona directament afectada (per exemple, adreçant-li les preguntes a ella).		
Tancament	Resum	Sintetitzar el més important de la conversa.
	Comiat	Agrair la confiança i validar la sol·licitud de suport.

Taula 1. Resum pràctic de les propostes d'actuació. Elaboració pròpia, a partir del contingut d'aquesta guia.

Exercici per a la reflexió pràctica

A partir de les situacions següents reflexiona de manera individual o col·lectiva sobre com actuar en un punt lila. Recomanem, en la mesura del possible, passar de la reflexió a la pràctica a través de la representació performàtica de cada situació i la seva revisió posterior.

Algunes preguntes orientatives poden ser: com desenvoluparíem l'inici, el desenvolupament i el tancament de la conversa?; com en garantiríem la privadesa i la confidencialitat?; què tindríem en compte respecte al nostre llenguatge no verbal?; com actuaríem davant de l'acompanyant?; de quina manera reconeixeríem l'agència de la persona?

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació d'agressió per part d'un amic. Hi arriba amb una amiga que no la valida (li qüestiona el relat o les emocions o li diu què hauria de fer).

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació d'agressió per part d'un professor amb qui té molta relació, i en què ell s'excedeix.

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació d'agressió per part d'un desconegut en una festa universitària, no sap si marxar de la festa.

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació d'agressió per part de diversos amics. Hi arriba amb una amiga que no dona importància a la situació.

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació d'agressió per part d'un professor de fisioteràpia que en una situació de consulta la despulla i la toca.

Una noia s'acosta al punt lila per explicar una situació en què un professor la incomoda i fa ús del seu poder per plantejar una relació inadequada.

Taula 2. Exercici per a la reflexió pràctica. Elaboració pròpia, a partir de situacions construïdes durant els tallers de formació.

REFLEXIONS FINALS

Des de la nostra perspectiva, els punts lila són, encara ara, espais en construcció que donen continuïtat a les lluites del moviment feminista per generar entorns més segurs i lliures de violència masclista. Es tracta d'espais on es pot respondre activament davant d'aquesta violència mitjançant l'escolta plena i curiosa de qui fa una demanda de suport, així com mitjançant la divulgació d'informació sobre aquesta violència.

Entre altres coses, hem ofert reflexions i orientacions per aprofundir en l'exercici del rol de les persones que intervenen en un punt lila. Hem destacat la importància d'actuar des del reconeixement que aquesta persona és realment experta en la seva pròpia situació, necessitats i possibilitats d'actuació, així com la importància de reconèixer i evitar mites masclistes per no revictimitzar qui ha viscut una agressió per motius de gènere o orientació sexual. En aquesta línia, cal reconèixer que, com a resultat de la interacció amb altres eixos d'opressió (p. ex., racista, capacitista, edatista), les violències masclistes han de ser ateses amb una perspectiva interseccional. Això és part dels reptes del disseny i implementació dels punts lila i, per tant, dels compromisos formatius que s'han de continuar ampliant. Tota aquesta informació l'hem complementat assenyalant aspectes pràctics i formals per fer entrevistes que poden facilitar les nostres possibilitats d'actuació durant converses complexes. La intenció ha estat afavorir la construcció d'espais de reconeixement, escolta, acompanyament i informació el més segurs possible.

Les propostes teoricopràctiques presentades en aquesta guia se sumen als esforços per millorar l'actuació en els punts lila. Constitueixen un corpus de coneixement desenvolupat a partir de la metodologia SAM (*scene analysis methodology*) i el contrast amb marcs teòrics sobre l'actuació centrada en la persona, l'enfocament del diàleg obert (*open dialogue*) i estudis especialitzats sobre la violència de gènere. Es tracta d'un suport o ajuda que no esgota les possibilitats d'aprenentatge i de desenvolupament de les competències necessàries per a l'actuació. Per això mateix és important seguir estenent l'oferta formativa relacionada amb la intervenció davant de les violències masclistes en espais públics o en qualsevol altre espai on hi hagi la intenció d'actuar a través dels punts lila.

ANNEX 1.

ALGUNS CONCEPTES CLAU⁹

Conèixer alguns termes pot ser útil per actuar en el punt lila i prevenir o informar sobre les violències masclistes.

AGRESSIÓ MASCLISTA Acció violenta amb component sexista o de gènere, duta a terme amb l'objectiu o l'efecte d'infligir un dany.¹⁰

AGRESSIONS SEXUALS Totes aquelles conductes que atempten contra la llibertat sexual sense el consentiment de l'altra persona (incloses les que tenen lloc sota submissió química o mitjançant l'ús de substàncies i psicofàrmacs que anul·len la voluntat de la víctima).¹¹

ASSETJAMENT SEXUAL Qualsevol comportament verbal o físic, de naturalesa sexual, que tingui el propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona, en particular quan es crea un entorn intimidatori, degradant o ofensiu.¹²

INTERSECCIONALITAT Enfocament analític que permet identificar com diferents sistemes de dominació (p. ex., patriarcat i racisme) actuen en conjunt i generen posicions de desigualtat entre les persones. Permet posar l'atenció, per exemple, en com l'experiència de violència sexista o per motius de gènere pot no ser la mateixa entre dones de diferent origen ètnic i cultural, o entre dones de diferent color de pell o de diferents classes socials.

VIOLÈNCIES MASCLISTES Actes de violència exercits contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones. Es produeixen per mitjans físics, econòmics o psicològics, inclouen les amenaces, les intimidacions i les coaccions tant en l'àmbit públic com privat, i tenen com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic.¹³

VIOLÈNCIES SEXUALS Actes de naturalesa sexual no consentits o que condicionen el lliure desenvolupament de la vida sexual en qualsevol àmbit públic o privat, cosa que inclou l'agressió sexual, l'assetjament sexual i l'explotació de la prostitució aliena, així com tots els altres delictes previstos en el títol VIII del llibre II de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal, orientats específicament a protegir persones menors d'edat.

⁹ | Podeu consultar el *Glossari d'igualtat de gènere* de la Universitat de Barcelona [en línia].

¹⁰ | Font: definició pròpia.

¹¹ | Font: Ibid.

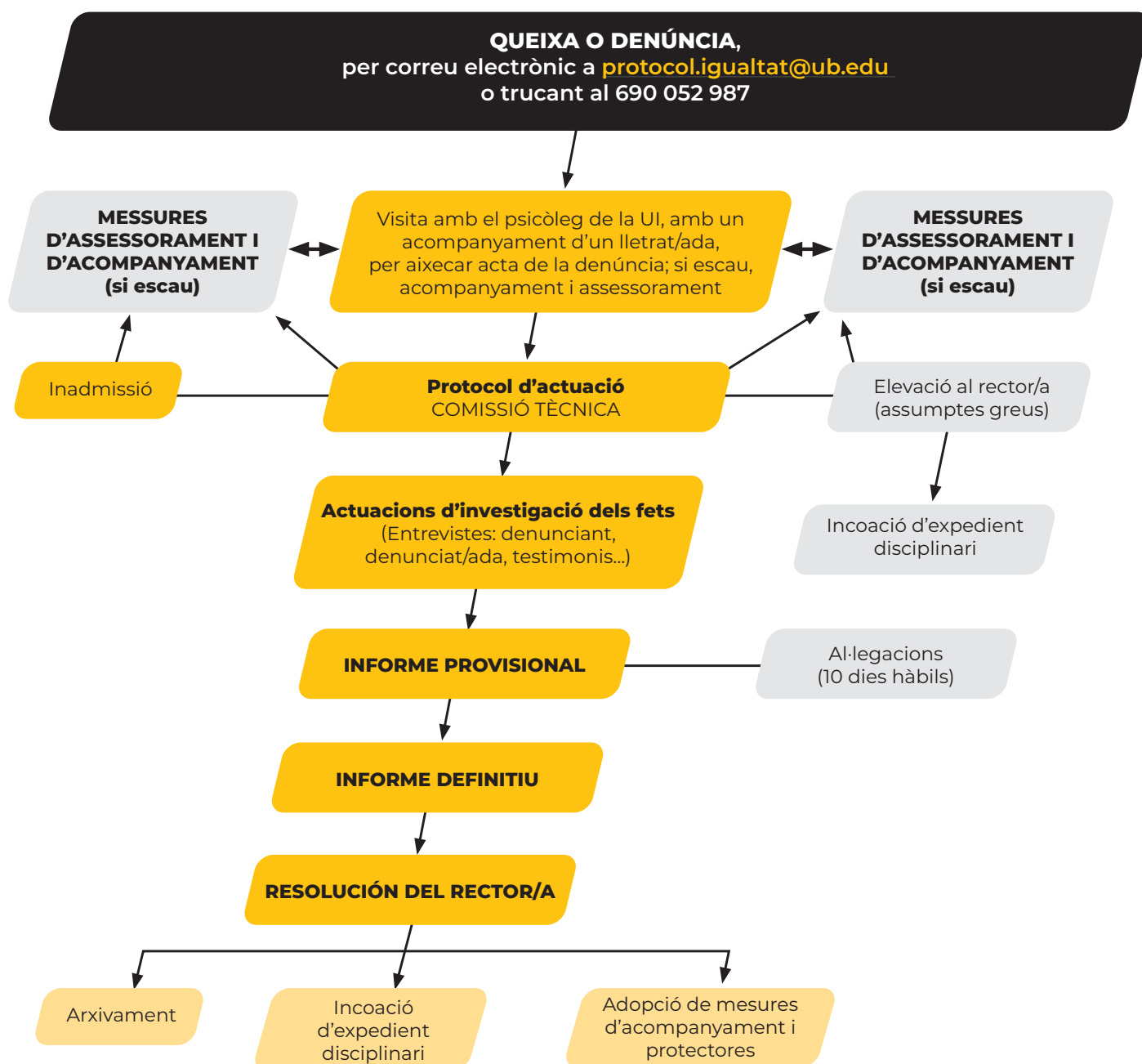
¹² | Font: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. *Acoso sexual y acoso por razón de sexo. ¡Conoce tus derechos!* [en línia].

¹³ | Font: Departament d'Interior. GenCat. *Violència masclista* [en línia].

¹⁴ | Font: Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre.

ANNEX 2.

ESQUEMA DEL PROCEDIMENT DEL PROTOCOL DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA PER A LA PREVENCIÓ, LA DETECCIÓ I L'ACTUACIÓ CONTRA LES SITUACIONS D'ASSETJAMENT SEXUAL O PER RAÓ DE SEXE, IDENTITAT DE GÈNERE O D'ORIENTACIÓ SEXUAL, I ALTRES CONDUCTES MASCLISTES I LGTBIQ+ FÒBIQUES



ANNEX 3.

SÍNTESI DE GUIES I BIBLIOGRAFIA CONSULTADES

Aguado Miguel, Alfredo; Nevares Heredia, Lourdes. «La comunicación no verbal». *Tabanque: Revista pedagógica*, 1995-1996, vol. 10-11, 141-154.

Colín, Miriam. *Introducción a la entrevista psicológica*. México: Trillas, 2009, 151 p. ISBN-13: 978-6071702784

DAE - Dones amb empenta. *Punts Liles* [en línia]. Barcelona: DAE. <<https://dae.cat/serveis/punts-liles>> [Consulta: 07 setembre 2023].

Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior. *Violència masclista* [en línia]. Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior. <https://interior.gencat.cat/ca/arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista/index.html> [Consulta: 07 setembre 2023].

Estanqueiro, Antonio. *Principios de comunicación interpersonal*. Madrid: Narcea Ediciones, 2006, 120 p. ISBN-13: 978-8427715417.

Gámez Fuentes, María José; Gómez Nicolau, Emma; Maseda García, Rebeca. «Celebrities, violencia de género y derechos de las mujeres: ¿hacia una transformación del marco de reconocimiento?». *Revista Latina de Comunicación Social*, 2016, 71, 833-852.

Gendlin, Eugene. *Focusing. Proceso y técnica del enfoque corporal*. España: Editorial Mensajero, 2015, 230 p. ISBN: 9788427129368.

Gil Rodríguez, Eva Patricia; Lloret Ayter, Imma. *La violència de gènere*. Barcelona: Editorial UOC, 2007, 104 p. ISBN: 9788497885645.

Gómez Rodríguez, Raquel. *Resignificant els Punts Lila. Aprenentatges i nous reptes per a contribuir a l'eradicació de les violències masclistes*. Barcelona: Associació de Drets Sexuals i Reproductius, 2019. <https://lassociacio.org/wp-content/uploads/6.-CAT-RESIGNIFICANT-ELS-PUNTS-LILA_compressed.pdf>.

Gumes, Andrea; Pacheco Anna (2023, 15 de maig). *¿Qué hacemos con los violadores?, con Laura Macaya y Raquel Miralles* [pòdcast d'àudio]. España: Ciberlocutorio. <https://open.spotify.com/episode/3wOmuZUN4rGuXd2U-FqoiEu?si=4lOk_AsXQkWv57krOeAwOg&nd=1> [Consulta: 07 de setembre 2023].

Hernández Sampieri, Roberto; Fernández Collado, Carlos; Baptista Lucía, Pilar. *Metodología de la investigación*. México: McGrawHill, 2010, 613 p. ISBN: 978-607-15-0291-9.

Hernando Gómez, Ángel; Aguaded Gómez, Ignacio; Pérez Rodríguez, Amor. «Técnicas de comunicación creativas en el aula: escucha activa, el arte de la pregunta, la gestión de los silencios». *Educación y Futuro*, 2011, 24, 153-177.

Janesick, Valerie J. *"Stretching" Exercises for Qualitative Researchers*. USA: SAGE Publications Inc, 1998, 152 p. ISBN: 978-0761902553.

Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual [en línia]. Boletín Oficial del Estado [BOE], 215, de 07 de setembre de 2022 (Espanya) <<https://www.boe.es/buscar/pdf/2022/BOE-A-2022-14630-consolidado.pdf>> [Consulta: 07 setembre 2023].

López, Emma; Enrique, José. «Del sujeto a la agencia (a través de lo político)». *Athenea Digital. Revista de Pensamiento e Investigación Social*, 2004, 5, 1-24.

Marcuello García, Ángel A. *Habilidades de comunicación: técnicas para la comunicación eficaz* [en línea]. España: Universidad de Valladolid. <https://www5.uva.es/guia_docente/backup/2014/475/46185/1/Documento3.pdf> [Consulta: 07 setembre 2023].

Maslow, Abraham. *Motivación y personalidad*. Madrid: Ediciones Díaz de Santos, 1991, 496 p. ISBN: 9788487189845.

Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. *Acoso sexual y acoso por razón de sexo ;Conoce tus derechos!* [en línea]. España: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. <https://www.igualdadenaempresa.es/DIE/jornadas/monograficos/docs/acoso_sexual_y_acoso_por_razon_de_sex0_conoce_tus_derechos.pdf> [Consulta: 07 setembre 2023].

Morales Arias, Carolina. «Violencia sexual contra las mujeres: comprensiones y pistas para un abordaje psicosocial». En: Rapacci Gómez, María Lucía (coord.). *Notas en clave de psicología: Reflexiones urgentes en torno a la violencia sociopolítica y el malestar ético*. Colombia: Editorial Pontificia Universidad Javeriana, 2012, 123-145. ISBN: 9789587165739.

Morga Rodríguez, Luis Enrique. *Teoría y técnica de la entrevista*. México: Red Tercer Milenio, 2012, 99 p. ISBN: 978-607-733-171-1.

Pla, Margarida. Construcció de rol de l'investigador/a qualitatiu [Material formatiu]. En: *Recerca Qualitativa: Mètodes*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2023, 18 p.

Robles-Silva, Leticia (2012). «Dilemas éticos en el trabajo de campo: temas olvidados en la investigación cualitativa en salud en Iberoamérica». *Ciència & Saúde Coletiva*, 17(3): 603-612.

Rogers, Carl. *The Foundations of the Person-Centred Approach* [en línea]. UK: Elements, the business of human relationships, 1979 <<http://www.elementsuk.com/libraryofarticles/foundations.pdf>> [Consulta: 07 setembre 2023].

Seikkula, Jaako; Arnkil, Tom Erik. *Diálogos abiertos y anticipaciones terapéuticas. Respetando la alteridad en el momento presente*. Barcelona: Herder, 2019, 306 p. ISBN: 978-84-254-4358-9.

Universitat de Barcelona. *Glossari d'igualtat de gènere*. Barcelona: Universitat de Barcelona [en línea]. <<https://www.ub.edu/ubterm/obra/igualtat-genere>> [Consulta: 16 novembre 2023].

Universitat de Barcelona. *Protocol de la Universitat de Barcelona per a la prevenció, la detecció i l'actuació contra les situacions d'assetjament sexual o per raó de sexe, identitat de gènere o orientació sexual, i altres conductes masclistes o LGTBIQ+ fòbiques*. Barcelona: Universitat de Barcelona [en línea].<<https://www.ub.edu/portal/documents/9128180/13848396/protocol-assetjament-catala-10-10-2022-cca.pdf/b8a46503-9d01-1122-2eee-745a8365276f>> [Consulta: 07 setembre 2023].

